ความผิดอาญาฐานฟอกเงิน

๑. การฟอกเงิน

การฟอกเงิน หมายถึง การนำเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดหรือได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย มาเปลี่ยนสภาพให้เป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาอย่างถูกต้องหรือเรียกได้ว่า กระบวนการทำ “เงินสกปรก” ให้เปลี่ยนสภาพเป็น “เงินสะอาด” หรือเป็นการเปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย ให้ดูเสมือนว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย

สาเหตุที่มีการฟอกเงิน เงินที่ได้มาจากธุรกิจผิดกฎหมายไม่สามารถอ้างอิงแหล่งที่มาได้ ต้องปกปิดแหล่งที่มาของเงิน ซุกซ่อนทรัพย์สิน ปกปิดความเป็นเจ้าของที่แท้จริง ปกปิดแหล่งที่มาที่ผิดกฎหมาย จึงต้องมีการกระทำหรือกิจกรรมที่ทำให้เงินนั้นเป็นเงิน หรือทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรืออาจสรุปสาเหตุของการฟอกเงินได้ ดังนี้

๑) เพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงิน (Conceal Income)

๒) เพื่อซุกซ่อนทรัพย์สิน (Hide Assets)

๓) เพื่อปกปิดความเป็นเจ้าของที่แท้จริง (Conceal Ownership)

๔) เพื่อปกปิดแหล่งที่มาที่ผิดกฎหมาย (Conceal Illegal Source)

๕) เพื่อทำให้ดูเสมือนว่าเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Make It Appear Legal)

ขั้นตอนการฟอกเงิน การแปลงสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด หรือการฟอกเงิน (Money Laundering) เป็นการเปลี่ยนสภาพเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดย ผิดกฎหมายให้ดูเสมือนว่าได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือทำให้เงินหรือทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ได้จากการก่ออาชญากรรม ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “เงินสกปรก” มาแปร สภาพให้เป็น “เงินสะอาด” ซึ่งมีอยู่ ๓ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การหาที่เก็บเงิน หรือการขนย้ายเงินที่มิชอบด้วย กฎหมายเข้าระบบเงินที่ถูกต้องตามกฎหมาย (Placement) เป็นการนำเอา “เงิน สกปรก” หรือเงินที่ได้รับมาจากแหล่งที่ผิดกฎหมายหรือจากอาชญากรรมฝากเข้าไปอยู่ในระบบการเงินในทางใดทางหนึ่ง อันเป็นความพยายามเก็บเงินไว้ในที่ซ่อนเร้น และปลอดภัยที่สุด จะเก็บไว้เองโดยเก็บไว้ที่ใดก็ได้ ซึ่งอาจจะเก็บไว้กับตัว ที่บ้าน หรือ ใช้วิธีนำไปฝากธนาคารหรือสถาบันการเงิน อาจใช้ชื่อที่อยู่จริง หรือจะใช้บุคคลอื่นก็ได้

ขั้นตอนที่ ๒ การแบ่งแยกเงิน หรือการทำรายการที่เป็นการแปรเปลี่ยนเงินสดหลายๆ ครั้ง และใช้การตกแต่งบัญชีเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของรายได้ที่ผิดกฎหมาย (Layering) เป็นการตัดตอนมิให้ทราบร่องรอยของเงินที่แท้จริง โดยจะใช้เงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปซื้อทรัพย์สิน ซื้อของมีคำราคาแพง มีมูลค่ามาก ๆ เช่น เพชรนิลจินดา ทองคำแท่ง ทองรูปพรรณ รถยนต์ ซื้อหุ้น หรือ หลักทรัพย์ หรือสร้างอาคารบ้านเรือน ทรัพย์สินที่จะต้องจดทะเบียนการถือกรรมสิทธิ์ อาจใช้ชื่อที่อยู่คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรืออาจทำเป็นขายให้คนอื่นที่ไว้ใจได้ หรือทำเป็นโอน ยกมรดกให้คนอื่น อาจเป็นบุตรหลาน หรืออาจนำเงินไปฝากไว้กับคนอื่นที่ไว้ใจได้ อาจเป็นบิดามารดา ญาติพี่น้อง หรือซื้อที่ดิน อาคารบ้านเรือนที่ต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ ๓ การรวมเงิน คละเคล้า ผสมผสาน หรือการเปลี่ยนสภาพ ของเงิน (Integration) โดยการนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดก้อนใหญ่ไปผสม กับเงินส่วนน้อยที่ได้จากรายได้ส่วนอื่น เพื่อให้กลายเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่ถูกกฎหมายโดยปราศจากร่องรอยความเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิด เป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการนำเงินจากขั้นตอนที่ ๒ มารวมกันแล้วทำให้เห็นว่าเป็นเงินที่ถูกกฎหมาย โดยการนำเงินไปลงทุนประกอบกิจการที่ถูกต้องหลาย ๆ กิจการ

การฟอกเงินในขั้น Placement และขั้น Layering มีวัตถุประสงค์ คล้ายกัน คือ เพื่อให้รายได้ที่มิชอบด้วยกฎหมายพ้นจากแหล่งหรือที่มาดั้งเดิมเพื่อกลบเกลื่อนความผิด แต่ขั้น Layering จะมีการวางแผนที่ซับซ้อนมากกว่า ส่วนขั้น Integration ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เงินได้ถูกฟอกตามกระบวนการให้ดูเสมือนว่าเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว เช่น การนำเงินไปฝากธนาคารทั้งในประเทศ ส่งหรือโอนเงิน ออกนอกประเทศ นำเงินสดติดตัวออกนอกประเทศ หรือจัดตั้งบริษัทหรือกิจการขึ้น ในต่างประเทศเป็นการบังหน้าแล้วให้กิจการของตนในประเทศกู้ยืมเงินหรือซื้อสินค้าจากกิจการในต่างประเทศในราคาแพงกว่าปกติ เพื่อให้เงินที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย กลายเป็นเงินที่ชอบด้วยกฎหมาย การนำเงินไปซื้อกิจการที่มีผลขาดทุนแต่ธุรกิจมีรายรับเป็นเงินสด เช่น โรงแรม ภัตตาคาร เป็นต้น ซึ่งต่อไปธุรกิจเหล่านี้ก็จะกลับฟื้น ขึ้นจากดอกผลของเงินที่ผิดกฎหมายเหล่านั้น ภายหลังจึงดำเนินการถ่ายเทเงินออกไป ใช้หรือนำเงินไปซื้อตราสารที่โอนเปลี่ยนมือได้ ซึ่งตราสารนั้นไม่มีการควบคุมจากสถาบันการเงินผู้ออก ทำให้ยากแก่การสืบหาผู้ซื้อและผู้รับเงินตราสารนั้น หรืออาจ นำเอาไปลงทุนในช่องทางธุรกิจ เช่น นายหน้ารับจำนอง รับซื้อขายฝากที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ , รับเหมาก่อสร้าง และสามารถนำรายได้ผลกำไรกลับมาใช้ในการดำเนินการเป็นประโยชน์ในการกระทำความผิดต่อไปได้อีก

วิธีการและรูปแบบการฟอกเงิน

วิธีการโอนย้ายทรัพย์สินเพื่อการฟอกเงิน มี ๒ วิธี คือ

๑) วิธีการนอกระบบ คือ การเคลื่อนย้ายทรัพย์สินทางกายภาพโดยไม่ผ่านสถาบันการเงินหรือหลีกเลี่ยงการควบคุมโดยรัฐ เช่น การขนเงินสดข้ามแดน การหิ้วเงินออกนอกประเทศ การโอนเงินผ่านฮาวาลา หรือธนาคารใต้ดิน โอนย้ายทรัพย์สินโดยเครื่องบิน เรือ รถยนต์ ไปรษณีย์ หรือการส่งไปกับสินค้า Cryptocurrency เช่น Bitcoin เป็นต้น

๒) วิธีการในระบบ คือ การเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินผ่านสถาบันการเงิน โดยเฉพาะนำเงินสดที่ได้จากอาชญากรรมผ่านเข้าธนาคารพาณิชย์ อาจปกปิดโดยนำเข้าบัญชีผู้อื่น ทั้งที่เป็นเครือญาติ คนคุ้นเคย รวมถึงจ้างวานเปิดบัญชีโดยให้ค่าตอบแทน หรือนำเงินสดผ่านธุรกิจอื่นที่ไม่ใช่สถาบันการเงิน เช่น บริษัท นายหน้า บริษัทประกัน การซื้อขายหลักทรัพย์ ธุรกิจรับแลกเปลี่ยนเงินตรา สถาน การพนัน หรือผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการฟอกเงิน ซึ่งเป็นกิจกรรมในขั้น placement ส่วนขั้น layering จะเป็นการทำธุรกรรมซับซ้อน เช่น การกู้เงินโดยใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันเป็นทรัพย์สินของตนเอง แต่ใช้ชื่อบุคคลอื่นเป็นผู้ถือทรัพย์สินแทน (Nominee) สำหรับขั้น integration จะเป็นการรวบรวมเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินที่นำเงินผิดกฎหมายไปซื้อไว้ในชื่อของบุคคลอื่น เช่น หุ้น รถยนต์ อสังหาริมทรัพย์

รูปแบบการฟอกเงิน รูปแบบการฟอกเงิน นอกจากวิธีการโดยทั่วไปที่ผู้กระทำความผิดนิยมกระทำ เช่น การโอนกรรมสิทธิ์ให้ผู้อื่นถือเงินแทน การนำเงินไปประกอบธุรกิจ การค้าอื่นบังหน้า หรือการนำเงินไปฝากนอกประเทศ ยังอาจกระทำในรูปแบบ ดังต่อไปนี้ด้วย

๑) การฟอกเงินโดยใช้ชื่อบุคคลที่คุ้นเคยและว่าจ้างบุคคลอื่นเปิดบัญชี

๒) การฟอกเงินโดยใช้เครือญาติเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมกับใช้บุคคลอื่นเพื่อโยกย้ายทรัพย์สินให้เกิดความซับซ้อนโดยเจ้าตัวไม่รู้

๓) การฟอกเงินโดยใช้เครือญาติก่ออาชญากรรมแทน แต่บริหารเงินสกปรกในบัญชีชื่อตนเอง

๔) การฟอกเงินโดยใช้ตัวกลางส่งเงินในระหว่างเครือข่าย

๕) การฟอกเงินผ่านโพยก๊วนและใช้ข้อมูลเท็จเพื่อปิดบังอำพราง

๖) การฟอกเงินโดยการซื้ออสังหาริมทรัพย์และโอนกรรมสิทธิ์ให้บุคคลใกล้ชิด

๗) การฟอกเงินโดยจัดตั้งบริษัทบังหน้า

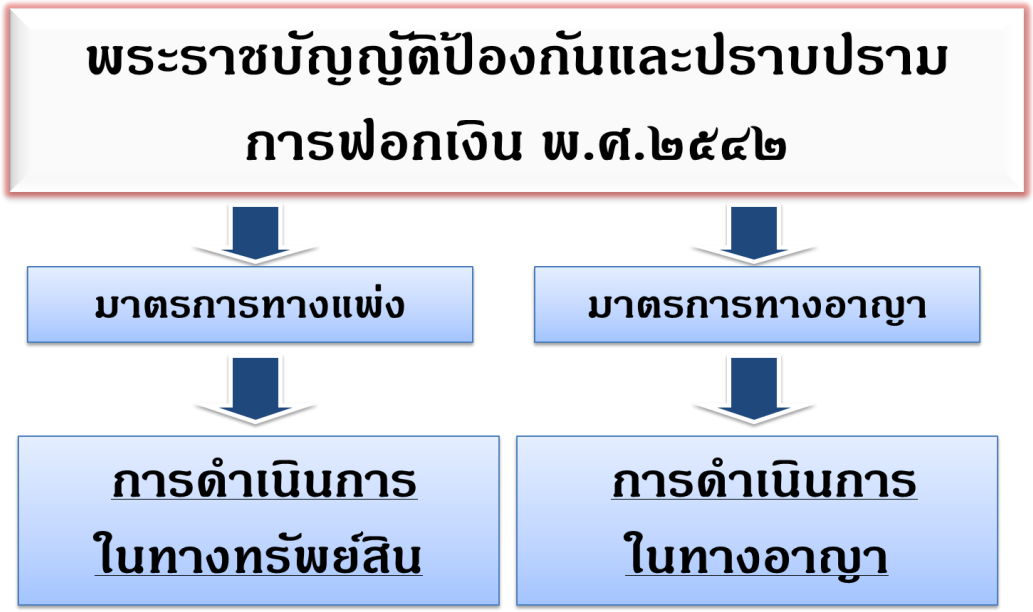
๘) การฟอกเงินโดยปกปิดเก็บซ่อนด้วยวิธีดั้งเดิม

๙) การฟอกเงินโดยเครือข่ายคนต่างด้าว

๑๐) การฟอกเงินโดยใช้ภรรยาที่ไม่จดทะเบียนเป็นผู้เปิดบัญชี

๑๑) การฟอกเงินโดยรับจ้างนำเงินสดเข้าบัญชี

๒. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตราที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาฟอกเงิน

- **มาตรา ๓**

มาตรา ๓ (๑) แบ่งเป็น ๔ ความหมาย

(๑) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน

(๒) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐานฟอกเงิน

(๓) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ หรือสนับสนุนการกระทำความผิดมูลฐานตาม (๘) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน”

(๔) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการการกระทำความผิดฐานสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย

มาตรา ๓ (๒) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใด ๆ ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินตาม (๑) หรือ

มาตรา ๓ (๓) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (๑) หรือ (๒)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (๑) (๒) หรือ (๓) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยนสภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใดหรือปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

- **มาตรา ๕** ความผิดอาญาฐานฟอกเงิน

องค์ประกอบ

ผู้ใด ➡ (บุคคลธรรมดา/นิติบุคคล)

๕ (๑) โอน รับโอน หรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อ

- ซุกซ่อนทรัพย์สินนั้น หรือ
- ปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือ
- ช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าก่อน ขณะ หรือหลังการกระทำความผิดมิให้ต้องรับโทษหรือรับโทษน้อยลงในความผิดมูลฐาน หรือ

๕ (๒) การกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อ

- ปกปิด ลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือ
- อำพราง ลักษณะที่แท้จริง การได้มา แหล่งที่ตั้ง การจำหน่าย การโอน การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด

ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

- **มาตรา ๖** การกระทำความผิดฐานฟอกเงินนอกราชอาณาจักร

ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักรผู้นั้นจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ถ้าปรากฏว่า

(๑) ผู้กระทำความผิดหรือผู้ร่วมกระทำความผิดคนใดคนหนึ่งเป็นคนไทยหรือมีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

(๒) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และได้กระทำโดยประสงค์ให้ความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือรัฐบาลไทยเป็นผู้เสียหาย หรือ

(๓) ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าวและการกระทำนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของรัฐที่การกระทำเกิดขึ้นในเขตอำนาจของรัฐนั้น หากผู้นั้นได้ปรากฏตัวอยู่ในราชอาณาจักรและมิได้มีการส่งตัวผู้นั้นออกไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

ทั้งนี้ ให้นำมาตรา ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

- **มาตรา ๗** การสนับสนุนการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

ในความผิดฐานฟอกเงิน ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

(๑) สนับสนุนการกระทำความผิดหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด

(๒) จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใด ๆ หรือกระทำการใด ๆ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ หรือเพื่อให้ได้รับประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สินที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดา มารดาบุตร สามีหรือภริยาของตนให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

- **มาตรา ๘** การพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

ผู้ใดพยายามกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

- **มาตรา ๙** การสมคบกระทำความผิดฐานฟอกเงิน

ผู้ใดสมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อกระทำความผิดฐานฟอกเงินต้องระวางโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าได้มีการกระทำความผิดฐานฟอกเงินเพราะเหตุที่ได้มีการสมคบกันตามวรรคหนึ่ง ผู้สมคบกันนั้นต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในกรณีที่ความผิดได้กระทำถึงขั้นลงมือกระทำความผิด แต่เนื่องจากการเข้าขัดขวางของผู้สมคบทำให้การกระทำนั้นกระทำไปไม่ตลอดหรือกระทำไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล ผู้สมคบที่กระทำการขัดขวางนั้น คงรับโทษตามที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่งเท่านั้น

ถ้าผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่งกลับใจให้ความจริงแห่งการสมคบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนที่จะมีการกระทำความผิดตามที่ได้สมคบกัน ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้

- **มาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑** บทกำหนดให้ต้องรับโทษหนักขึ้น
- **มาตรา ๑๐**

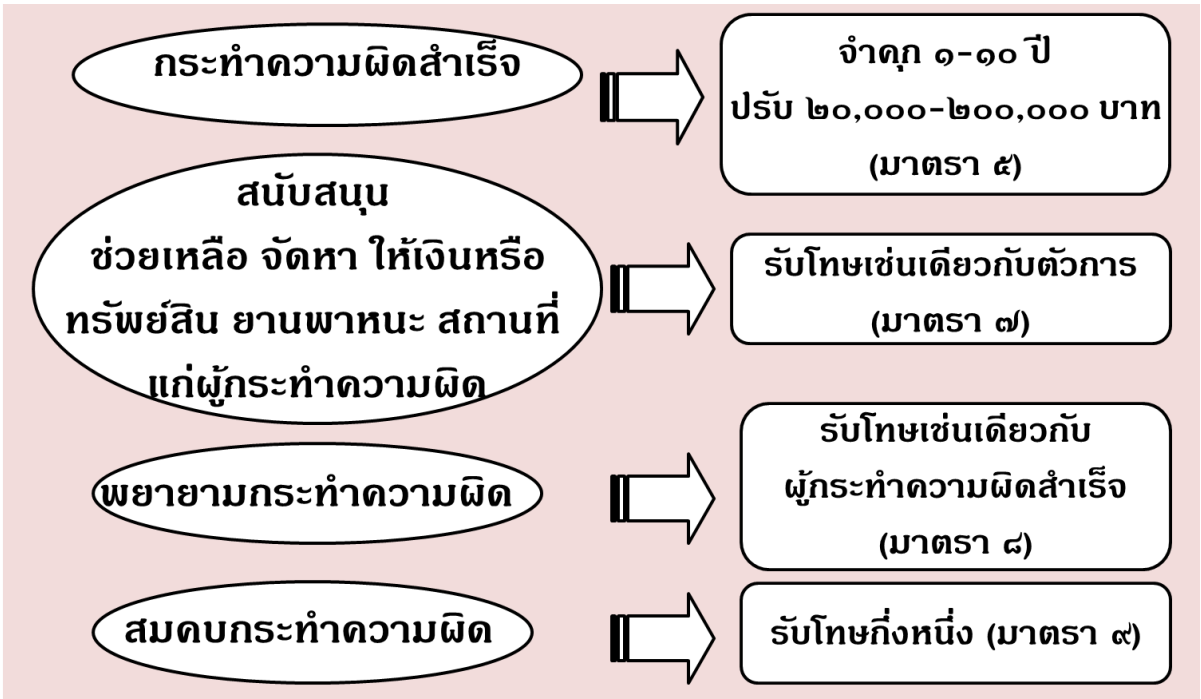
เจ้าพนักงาน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการจัดการของสถาบันการเงิน หรือกรรมการขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้ใดกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

- **มาตรา ๑๑**

กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการธุรกรรม เลขาธิการ รองเลขาธิการ พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าพนักงาน หรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดตามหมวดนี้ ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้ใดร่วมในการกระทำความผิดกับบุคคลตามวรรคหนึ่งไม่ว่าในฐานะตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง

บทกำหนดโทษความผิดอาญาฐานฟอกเงิน

- **มาตรา ๖๐**

ผู้ใดกระทำความผิดฐานฟอกเงิน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

- **มาตรา ๖๑**

นิติบุคคลใดกระทำความผิดตามมาตรา ๕ มาตรา ๗ มาตรา ๘ หรือมาตรา ๙ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท

กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

ข้อสังเกต

- คดีร้องขอให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน ไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา
- เป็นมาตรการทางแพ่ง ไม่ใช่โทษทางอาญา
- ใช้บังคับย้อนหลังได้
- ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยไว้ในคำวินิจฉัยที่ ๔๐-๔๑/๒๕๔๖

ความแตกต่างระหว่างการริบทรัพย์สินทางแพ่งกับการริบทรัพย์สินทางอาญา

การริบทรัพย์ทางแพ่ง	การริบทรัพย์ทางอาญา
๑) มุ่งโดยตรงต่อตัวทรัพย์สิน ไม่ต้องมีตัวผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือผู้เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ทั้งในชั้นสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานเจ้าหน้าที่ ชั้นพนักงานอัยการ ชั้นพิจารณาคดีของศาล หรือตัวหลบหนี ก็สามารถดำเนินการพิจารณาจนศาลมีคำสั่งได้ แม้ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินถึงแก่ความตายก็ ยังดำเนินการกับทรัพย์สินเกี่ยวกับการกระทำความผิดได้	๑) มุ่งกระทำต่อบุคคล หากไม่มีตัวผู้ต้องหามาฟ้องต่อศาล ก็ไม่อาจพิจารณาคดีอาญาในส่วนของบุคคลนั้นได้ จะต้องรอจนมีการจับกุมได้ตัวผู้ต้องหามาแล้วสั่งฟ้องต่อศาล หากผู้กระทำความผิดถึงแก่ความตายสิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป
๒) เป็นการริบทรัพย์สินที่ไม่ต้องมีคำพิพากษาลงโทษบุคคล	๒) ต้องมีคำพิพากษาว่าบุคคลนั้นได้ กระทำความผิด
๓) ทรัพย์ที่ถูกริบอาจเป็นของผู้กระทำ ความผิดหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง	๓) บังคับได้เฉพาะทรัพย์สินของจำเลย
๔) ดำเนินการกับทรัพย์สินย้อนหลังได้	๔) ไม่สามารถดำเนินการกับทรัพย์สิน ย้อนหลังได้
๕) ใช้หลักการชั่งน้ำหนักพยาน โดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คำซัดทอด คำให้การที่เป็นปฏิปักษ์กับ ตัวเองรับฟังได้ ดูพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ไม่จำเพาะแต่เหตุหรือพยานหลักฐานในคดีมูลฐานที่รายงาน	๕) ใช้หลักการพิสูจน์พยานแบบอาญา “ปราศจากข้อสงสัย”

การริบทรัพย์ทางแพ่ง	การริบทรัพย์ทางอาญา
๖) เป็นการบังคับกับตัวทรัพย์สินที่สกปรกโดยตรง จึงไม่สามารถใช้การริบทรัพย์สินสะอาดในระบบมูลค่าได้	๖) เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด (บางประเทศจึงใช้หลักการริบทรัพย์แบบมูลค่า โดยไม่ต้องคำนึงว่าทรัพย์ที่ริบเป็นทรัพย์สกปรกหรือไม่)
๗) เป็นหลักการที่ใช้ในกฎหมายป้องกัน และปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง ร่ารวยผิดปกติ และพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒	๗) เป็นหลักการที่ใช้ในประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติมาตรการฯ ยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔
๘) มีบทสันนิษฐานทางกฎหมายผลักภาระการพิสูจน์	

ประเด็นการตรวจสอบทรัพย์สินเกี่ยวกับยาเสพติด

๑. ความผิดมูลฐานต้องชัดเจนหากเป็นมูลฐานยาเสพติดผู้กระทำความผิดต้องถูกดำนินคดีในข้อหาจำหน่าย หรือมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย หากเป็นความผิดฐานครอบครองยาเสพติดธรรมดาไม่สามารถดำเนินคดีอาญาฟอกเงิน หรือดำเนินมาตรการทางแพ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวได้ เว้นแต่มีประวัติเกี่ยวกับการจำหน่ายยาเสพติด จากกองทะเบียนประวัติทั้งนี้การใช้บันทึกสืบสวนของเจ้าพนักงานมีข้อจำกัด เพราะเป็นเอกสารที่เจ้าพนักงานจัดทำแต่เพียงฝ่ายเดียวเป็นพยานบอกเล่ามีน้ำหนักน้อยต้องมีพยานอื่นประกอบด้วย

๒. การเข้าไปตรวจสอบทรัพย์สินอาจจัดทำบัญชีทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและตรวจสอบการได้มาว่า หากได้มาก่อนการกระทำความผิดมูลฐานย่อมไม่อาจดำเนินการได้ทั้งทางอาญาและทางแพ่ง เพราะไม่เข้าเงื่อนไขของมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.๒๕๔๒ ทั้งนี้ ให้พิจารณาด้วยว่าได้มาซึ่งทรัพย์สินนั้นเหมาะสมตามฐานานุรูปแห่งตนหรือไม่ กรณีการดำเนินทางอาญาต้องจำไว้ว่าภาระการพิสูจน์อยู่ที่รัฐมิใช่ผู้กระทำความผิดหรือจำเลย

๓. การตรวจสอบพยานแวดล้อม ผู้พักอาศัยข้างเคียงเกี่ยวกับความเป็นมาของอาชีพผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือหากประกอบอาชีพเกษตรกรรมให้ขอข้อมูลจากเกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด หรือกรมวิชาการเกษตรหากเป็นการประกอบธุรกิจการค้าให้ขอหนังสือการจดทะเบียนหลักฐานทางบัญชี หลักฐานการเสียภาษีจากกรมสรรพากร เพื่อนำมาคำนวณรายได้ โดยเจ้าพนักงานมีหน้าที่นำมาคำนวณวิเคราะห์แล้วนำแผนผังประกอบด้วยเพื่อประโยชน์ในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบ

๔. หากเป็นการโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารให้ขอหลักฐานการเดินบัญชีแล้ว ตรวจสอบความเชื่อมโยงทางบัญชีว่ามีเครือข่ายผู้กระทำความผิดอย่างไร ทำรายการยอดเงินที่ต้องสงสัยว่าสอดคล้องกับการทำธุรกิจหรือไม่ แล้วนำไปใช้ในการสอบพยานและใช้ในการสอบปากคำผู้กระทำผิด หากมีผู้กระทำหลายรายให้ทำเป็นตารางเชื่อมโยงเครือข่ายอาชญากรรม ทั้งนี้ หากมีความจำเป็นอาจใช้วิธีการกันผู้กระทำความผิดน้อยที่สุดเป็นพยานโดยดูตามหนังสือ ตร. ที่ ๐๐๐๑(ป)/๑๒๔ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๒

เรื่องแนวทางปฏิบัติการกันผู้ต้องหาเป็นพยาน โดยต้องเป็นคดีพิเศษหรือยุ่งยาก ซับซ้อนหรือเหตุร้ายแรงคนจำนวนมากพากันเกรงกลัว หรือกระทำในรูปแบบขบวนการ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้พยายามแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานทุกวิถีทางก็ไม่ทำให้ได้พยานหลักฐานนั้นอีกให้กันผู้ร่วมกระทำความผิดเป็นพยาน โดยชี้แจงเหตุจำเป็นแล้วเสนอหัวหน้าพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเป็นผู้พิจารณาสั่งของพนักงานอัยการ ระเบียบการดำเนินคดีอาญาข้อ ๗๙ กันผู้กระทำความผิดน้อยที่สุดเป็นพยาน โดยต้องเสนอคำสั่งไม่ฟ้องให้ผู้บัญชาตรวจสอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ๑๔๕/๑

๕. หากพบว่ามีการโอนเงินที่ได้จากการกระทำความผิด ออกไปนอกราชอาณาจักร หรือมีความผิดส่วนหนึ่งเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๐ หรือมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้เสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดพิจารณามอบหมาย มิฉะนั้นจะกลายเป็นการสอบสวนที่มิชอบด้วยกฎหมาย เช่น กรณีการค้ามนุษย์ชาวโรฮิงยาในสามจังหวัดชายแดนใต้

๖. เกี่ยวกับตัวทรัพย์สินหากดำเนินการตามพระราชบัญญัติมาตรการเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.๒๕๓๔ แล้วไม่เป็นผล หรือเกินกำหนดระยะเวลาทางกฎหมายสามารถส่งเรื่องให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินดำเนินการได้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

๗. ความผิดอาญาฐานฟอกเงิน หากการกระทำความผิดเกิดที่ต่างจังหวัด หลังจากพนักงานสอบสวน ทำการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว ให้เสนอสำนวนการสอบสวนให้สำนักงานอัยการจังหวัดยื่นฟ้องต่อศาลได้เลย โดยมิต้องเสนอสำนวนให้สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีพิเศษ ๓ แต่อย่างใด โดยใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒

<u>โดยสรุป</u> หากผู้กระทำความผิดไม่มีความรู้หรือไม่มีประสบการณ์ย่อมทิ้งร่องรอยให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการสืบสวนติดตามเส้นทางการเดินทางของเงินไม่ว่าการสถาบันการเงิน หรือจากตัวทรัพย์สิน โดยเจ้าหน้าที่จำเป็นต้องใช้องค์ความรู้และแสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมหรือหน่วยงานอื่น อาทิ ธนาคารแห่งประเทศไทย เพราะผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่พัฒนาเปลี่ยนรูปแบบความผิดโดยไม่ยึดถือยาเสพติดและเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไว้ในชื่อของตน เจ้าหน้าที่ต้องเชื่อมโยงความผิดและเครือข่ายของผู้กระทำให้ได้การดำเนินคดีจึงจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้

๓. คำพิพากษาฎีกาที่น่าสนใจ

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๖๐๒/๒๕๕๐

ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด มิได้หมายความว่า ต้องเป็นทรัพย์สินในคดีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าเจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้กระทำผิดและถูกลงโทษเท่านั้น เพียงแต่หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดมูลฐานเกิดขึ้น ไม่ว่าจะจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ หรือผู้กระทำความผิดจะถูกลงโทษหรือไม่ แต่มีทรัพย์สินเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น หรือเป็นทรัพย์สินอื่นที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนทรัพย์สินจากการกระทำดังกล่าวหรือเป็นดอกผลของทรัพย์สินจากการกระทำดังกล่าว ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดแล้ว

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๐๙๒/๒๕๕๓

คดีอาญาฐานฟอกเงิน ไม่ผูกติดกับคดีอาญาอันเป็นความผิดมูลฐาน กรณีไม่จำต้องอาศัยความผิดมูลฐานเป็นเงื่อนไขว่าจะต้องมีการดำเนินคดีอาญาในความผิดมูลฐานหรือมีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดมูลฐานเสียก่อน จึงจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดมูลฐานได้ ทั้งในการพิพากษาคดีอาญาก็ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดให้ศาลจำต้องถือตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีอาญาคดีอื่น

๔. พฤติการณ์ที่เป็นการกระทำความผิดอาญาฐานฟอกเงิน

- การนำเงินบรรจุถุงพลาสติกเป็นมัดๆ หลายห่อแล้วนำไปซุกซ่อนในรถยนต์กระบะแล้วขับรถยนต์ดังกล่าวออกไป เป็นการรับโอนทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น เป็นการกระทำความผิดอาญาฐานฟอกเงิน (เข้ามาตรา ๕(๑))

- การนำธนบัตรมามัดรวมกันแล้วมัดห่อพันด้วยกระดาษเทปกาว หรือสก๊อตเทปใส่ไว้ในกระเป๋าใบเล็ก แล้วนำกระเป๋าใบเล็กใส่ไว้ในกระเป๋าใบใหญ่อีกชั้นหนึ่ง เป็นการปกปิดหรืออำพรางลักษณะ ที่แท้จริง และการได้มาซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด จึงเป็นการกระทำความผิดอาญาฐานฟอกเงิน (เข้ามาตรา ๕(๑))

- การนำเงินที่ได้จากการจำหน่ายยาเสพติด มาซื้อโทรศัพท์มือถือและรถจักรยานยนต์ โดยจำเลยได้ใช้ชื่อของบุคคลอื่นเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ แต่จำเลยยังเป็นผู้ใช้และครอบครองรถจักรยานยนต์และโทรศัพท์มือถือดังกล่าว ซื้อที่ดิน รับซื้อฝากที่ดินไปทำสัญญาประกันชีวิต ทั้งของตนเองและของบุคคลใดครอบครัว ซื้อทองรูปพรรณ ที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง โอนเข้าบัญชีเงินฝากธนาคาร เป็นการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเพื่อซุกซ่อน ปกปิด แหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น หรือกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิดหรืออำพรางลักษณะ ที่แท้จริง การได้มา การจำหน่าย การได้สิทธิใด ๆ ซึ่งทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นการฟอกเงิน

- เจ้าพนักงานตำรวจได้ตรวจค้นตัวจำเลยพบเมทแอมเฟตามีนจำนวนหนึ่งและรีโมทรถยนต์ จำเลยรับสารภาพว่าเป็นกุญแจรถยนต์ที่บรรทุกเงิน เพื่อให้จำเลยขับรถยนต์ดังกล่าวไปส่งมอบตามที่จะได้มีการนัดหมายกันต่อไป ผลการตรวจค้นรถยนต์ พบธนบัตรในกระโปรงท้ายรถยนต์ และพบสารปนเปื้อนยาเสพติดที่ธนบัตรของกลาง ซึ่งเก็บไว้ในลักษณะซุกซ่อนและมีกลิ่นยาบ้าติดอยู่ประกอบกับคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นสอบสวนว่าเงินจำนวนดังกล่าว เป็นเงินที่พวกของจำเลยได้มาจากการจำหน่ายยาเสพติดและจ้างให้จำเลยนำไปส่งมอบให้แก่อีกคนหนึ่ง โดยจำเลยได้รับมอบกุญแจรถยนต์และขับรถยนต์ อันเป็นการรับโอนรถยนต์พร้อมเงินที่ซุกซ่อนอยู่ในรถยนต์ เพื่อซุกซ่อนแหล่งที่มาของทรัพย์สินนั้น

- การที่จำเลยเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยมีเจตนาเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สิน ซึ่งกระทำการต่างวันและเวลา อันถือได้ว่ากระทำความผิดต่างกรรม ต่างวาระ แยกเจตนาของจำเลยอย่างเห็นได้ชัด เมื่อปรากฏว่าจำเลยได้กระทำการเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด โดยมีเจตนาเพื่อซุกซ่อนหรือปกปิดแหล่งที่มาของทรัพย์สิน จำนวน ๒๑ ครั้ง การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิด ๒๑ กรรม เรียงกระทงลงโทษทุกกรรมเป็นกระทงความผิด

๕. พฤติการณ์ที่ไม่เป็นการกระทำความผิดอาญาฐานฟอกเงิน

- ในกรณีที่มีอ้างว่า จำเลยเปิดบัญชี โดยใช้ชื่อของจำเลยเอง และทำการรับโอนเงินมาจากบุคคลอื่น ซึ่งเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แม้จะมีข้อมูลจากการสอบสวนว่าหนึ่งในบุคคลที่โอนเงินมาให้แก่จำเลยมีพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดก็ตาม แต่หากปรากฏว่าบุคคลนั้น ไม่เคยถูกดำเนินคดีในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน กรณีนี้ไม่สามารถดำเนินคดีกับจำเลยได้ (ในกรณีที่จำเลยเปิดบัญชี โดยใช้ชื่อของจำเลยเอง และรับโอนเงินมาจากบุคคลอื่น บุคคลอื่นนั้นจะต้องมีพฤติการณ์เกี่ยวข้อง กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและจะต้องเคยถูกจำกุมดำเนินคดีในความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดด้วย)

- การอ้างว่าจำเลยใช้เงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดไปซื้อทรัพย์สิน จะต้องมีพยานหลักฐานมาแสดงต่อศาลและนำสืบยืนยันให้เห็นเป็นที่แน่ชัดว่า จำเลยซื้อทรัพย์สินดังกล่าวมาจากเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจริง เช่น การอ้างว่าจำเลยนำเงินจำนวนหนึ่ง ไปซื้อที่ดิน จะต้องมีพยานหลักฐานยืนยัน เช่น จำเลยซื้อที่ดินในช่วงที่มีพฤติการณ์เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐาน จำเลยไม่มีฐานะเพียงพอที่จะซื้อที่ดินได้ จำเลยไม่มีรายได้มาจากทางอื่น ทั้งนี้ จะต้องไม่เกิดจากความเข้าใจหรือการคาดคะเนหรือความเชื่อของพนักงานสอบสวนเองว่าเงินดังกล่าวเป็นเงินที่ได้จากการจำหน่ายยาเสพติด

- แม้จะมีการตรวจค้นบ้านและพบเงินสดซุกซ่อนอยู่ภายในบ้านตามที่ต่าง ๆ และจำเลยยอมรับว่าเงินดังกล่าวได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็ตาม เพียงเท่านี้ ยังไม่ถือว่าเป็นการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อปกปิด อำพราง ลักษณะที่แท้จริง การได้มาของเงินจำนวนดังกล่าว ในลักษณะที่เป็นการฟอกเงิน ดังนั้น จึงต้องมีข้อเท็จจริงปรากฏในสำนวนเกี่ยวกับพฤติการณ์ของจำเลยในการปกปิด อำพราง ลักษณะที่แท้จริง การได้มาของเงินจำนวนดังกล่าว มากกว่าคำรับสารภาพของจำเลยและพยานโจทก์จะต้องไม่ใช่พยานบอกเล่า เช่น มีการถ่ายเอกสารธนบัตรที่ใช้ในการล่อซื้อและลงบันทึกประจำวันไว้ มีพยานบุคคลมาเบิกความยืนยันหรือมีภาพถ่ายที่อ้างว่าจำเลยมีการเก็บหรือซุกซ่อนเงินอันผิดปกติจากวิสัยของคนทั่วไปมายืนยัน จะเบิกความลอย ๆ ไม่ได้ และจะอาศัยลำพังคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนมารับฟังลงโทษจำเลยไม่ได้

- การที่อ้างว่าจำเลยนำเงินสดไปซื้อทรัพย์สิน นำไปฝากกับสถาบันการเงิน จะต้องมีพยานที่รู้เห็นมาเบิกความยืนยันว่าเงินสดที่จำเลยนำไปดำเนินการซื้อทรัพย์สินดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยได้มาจากการจำหน่ายหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และโดยเฉพาะการที่อ้างว่าจำเลยมีการนำเงินไปฝากธนาคารและนำไปซื้อทรัพย์สิน จะต้องมีพยานมาเบิกความยืนยันว่าบุคคลที่นำเงินสดไปดำเนินการดังกล่าว คือตัวจำเลยจริงหรือไม่ (วงจรปิดของธนาคาร, ใบนำฝากของธนาคาร, ใบสั่งซื้อที่ระบุชื่อจำเลย)

อ้างอิง

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒

วิทยา นีติธรรม. (๒๕๕๘). ความผิดอาญาฟอกเงิน : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การบูรณาการการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้าย พ.ศ. ๒๕๕๖ ฉบับที่มีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๘ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: กรม.

เทพประทานพร ทองคลัง. (๒๕๕๙). ความผิดอาญาฐานฟอกเงิน : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง การบูรณาการการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินและกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการสนับสนุนทางการเงินแก่การก่อการร้ายร่วมกับกองบัญชาการตำรวจนครบาล. กรุงเทพฯ: กรม.

กรมสอบสวนคดีพิเศษ. (๒๕๖๑). *การดำเนินคดีอาญาฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: กรม.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. (๒๕๖๒). *การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินคดีอาญาฟอกเงิน*. กรุงเทพฯ: กรม.